

Modri maček.

Je šel sirota Janezek po svetu sreče iskat, prišel do lepe graščine in srečal pred vrati gospodarja.

»Sirota Janezek sem, slabo se mi godi in sreče iščem. Tukaj ste bogati, lahko me preskrbite,« reče fant.

Gospod se pa zasmije in odvrne: »Morda si kedaj slišal pravljico ali povest o siromaku, ki je našel pri dobrih ljudeh vsega dovolj, ampak vedi, da je to vse izmišljeno! Takih dobrotnikov ni, sirotnih Janezkov, kakor si ti, hodi pa na tisoče po svetu. Če bi jaz hotel vsakega preskrbeti, bi bilo mojega bogastva kmalu konec. Vendar — če misliš, da je sreča tu doma — ti dovolim, da si jo ogledaš. Ostani sedem dni pri meni, si nabereš lep spomin in boš morda bolj natanko vedel, kaj iščeš!«

Janezek je živel sedem dni pri bogatem gospodu in lepo je bilo kakor v pravljici, kjer je vse zlato. Dobil je lepo obleko in posteljo, ki se prvi večer skoraj vanjo ni upal. Dopoldne se je vozil gospod z avtomobilom v mesto in se vračal pozno za kosilo. Jedla sta neizrečeno dobre stvari. Popoldne sta se zabavala s kopanjem, žoganjem ali knjigami, sprehajala sta se po vrtu ali se vozila okoli na razglede. Zvečer sta navijala gramofon ali poslušala radio. Včasih so prišli v graščino godci umetniki in godli še lepše kakor v cerkvi.

Sedem dni je minilo kakor kratke sanje. Osmi dan se Janezek zbudi in ne najde več svoje nove obleke. Sluga mu prinese nazaj stare cape in veli naj gre h gospodu.

Gospod za mizo bogato zajtrkuje, za Janezka pa ni nikjer več pripravljen stol.

Gospod reče: »Janezek, kar sem obljubil sem izpolnil. Sedem dni si utegnil pri meni ogledovati srečo. Če imaš pravo glavo, si si jo zapomnil. Pojdi in glej, kje jo zase srečaš! Da pa ne odideš od mene praznih rok, ti dam še nekaj, česar ti nisem obljubil!«

Sluga je prinesel pisanega mladega mačka. Gospod ga je položil Janezku v naročje in rekel:

»Vedi, da je ta maček zelo moder in zna tudi govoriti. Ampak spregovoril bo le, kadar si sam ne boš vedel sveta. Če boš lahko s svojo glavo pravo uganil, bo maček samo zamijavkal kakor vsak navaden maček. Lepo skrbi zanj, maček je rad sit mleka in mesa in hoče biti na suhem in na gorkem! Zdaj hodi srečno in rabi zmerom glavo, preden rabiš roke!«

Kakor Adam iz raja je šel Janezek težko iz graščine. Še zahvaliti se je pozabil, kakor bi se bilo spodobilo, ko je bil sedem dni v gosteh. Mimogrede se je zasmilil kuharju, da mu je vteknil v žep kos kruha in ostanek pečenke. Na cesti ga je prehitel z avtomobilom gospod, ki se je sedem dni prijazno z njim pomenkoval, a se zdaj ni več ozrl nanj. Janezku se je od sile milo storilo in za lesnike debele solze je točil.

Pa se je Janezku maček iz naročja tako prijazno pomuzal po licu, da je Janezek kar nehal jokati. Ogledoval je mačka. Lep pisan muc je bil s širokimi tacami, kakršni so mački, ki dobro lovijo. Če ga je pobožal, je maček predel in se dobrikal še bolj.

Opoldne sta se ustavila za odpočitek in kosilo. Maček se je dobrikal in pojedel vso pečenko, Janezku je ostal kruh. Zvečer sta šla spat na samotnen kozelc. Da mačka ni zeblo, ga je Janezek zavil v kamižolo in

držal pri sebi, sam se je pa zarival v seno in prezebal. Zjutraj je vzdihnil: »Muc, samo skrb imam s teboj, kaj naj storim!«

Muc se je pomuzal obenj in dejal mijav. Janezek je premišljal in uganil, da z beračenjem ne bo mogel preživljati mačka, ki mu je tako na srce prirasel. Ljudje dajejo mlademu beraču samo stare skorje, ki jih maček ne je.

Začel se je preživljati po vaseh z delom. Ni bilo lahko in veliko je moral prestati. Ljudje so ga zbadali z mačjo pesterno in se mu posmehovali, da si najboljše od ust pritrga za žival. Maček naj miši lovi, so dejali. Maček je že miši lovil, koder jih je bilo kaj, ampak jedel jih ni, ker je bil boljšega vaje.

Janezek je zdaj povsodi ogledoval mačke in opazil, da kjer so plašne in sestradane, živijo v hiši skopi, nevoščljivi ali pa revni ljudje, če ne vse skupaj. Kjer so bile pa rejene in prijazne, so bili tudi ljudje prijazni, bolj dobri in bolj premožni. S takimi je lepše izhajal. Bolje so kuhali in bolj pošteno plačevali. Tako sta živel malo laže in še nekaj denarja si je Janezek prihranil.

Pa ni mogel pozabiti Janezek sedmih dni pri bogatem gospodu. Vse noči je sanjal o lepem življenju. Enkrat se mu je tako živo sanjalo, da je zjutraj dejal: »Muc, kaj če bi šla v mesto? Tam je dosti bogatih ljudi, pri njih se bo dalo hitreje veliko zaslužiti!«

Muc se je pomuzal in zamijavkal, Janezek se je pa drugi dan z njim odpravil v mesto.

Ni prepovedano po mestu mačka v naročju prenašati, vendar čudno je. Stražniki so ustavljali Janezka. Ker je bila pa njegova delavska knjižica v redu, ker je imel nekaj denarja in ni beračil, mu niso mogli nič. Janezek je kmalu spoznal, da je v mestu dosti bogatih ljudi, a tudi dosti revščine. Sirotni Janezek je bil v mestu še večji siromak kakor na kmetih, zakaj v mestu ni prav nič zastoj. Še potreba ne. Po tovarnah, kjer je spraševal za delo, niso sprejemali novih delavcev, trgovci in obrtniki so ga zavračali, ker ni bil nič učen.

Janezek je bil najprvo ves zbezan, ker se pa ni več sam sebi smilil, se je kmalu zavedel. Dejal je: »Ne more škoditi, če se držim vsaj blizu bogastva, morda le kje iztaknem dobro priliko!«

In posedal je za odpočitek po najlepših javnih vrtovih. Pred njim na tleh se je maček poigral s papirčki. Pa je prilajal mimo velik pes; maček je zbežal Janezku v naročje in se naježil. Pes je odšel, maček se je umiril in si začel lizati tace.

Janezku se je posvetilo v glavi in dejal je: »V mestu je ljudem ravnotako nerodno, če si umažejo svoje čevlje, kakor mačku, če si umaže tace. Kaj praviš, muc, če bi se jaz lotil ljudem na cesti čevlje snažiti, ko si ne morejo tako nog oblizniti, kakor si jih oblizneš ti?!«

Maček je zamijavkal, Janezek je šel pa na magistrat po obrtno pravico, potem si je kupil za zadnje denarje skrinjico, krtače in voščila ter se postavil na vogal, kjer je hodilo največ ljudi mimo.

Pametno se je fant izmislil, so dejali vsi in si dajali pri njem čevlje snažiti. Gospe, ki so rade božale mačka, so pa plačale dostikrat še kakšen dinar več. Dosihmal ni v mestu nihče na ulici čevljev snažil.

Čez tri dni je dobil Janezek tekmeča.

»Eden mi ne bo kruha odjedel,« je dejal, »ampak če se jih nabere preveč, mi lahko škodujejo.« Tekel je Janezek na magistrat in si pridobil pravico do vseh vogalov v mestu, kjer bi se izplačalo čevlje snažiti. Kdor se je hotel odslej s tem poslom pečati, je moral Janezku pravico do vogala odkupiti ali pa v njegovi službi delati. Tako je Janezek zaslužil precej. Kmetje bi dejali, da je že bogat, v mestu pa njegov denar ni veliko pomenil.

In je čital Janezek v novinah, da bodo na dražbi prodali graščino, ki je nihče ne mara, ker v nji straši.

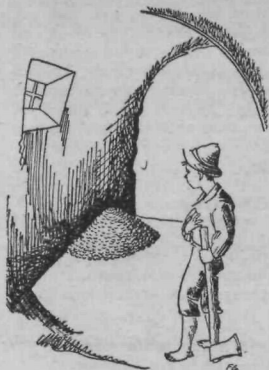
Morda pojde prav za slepo ceno, kaj ko bi jo kupila, vpraša za svet mačka. Maček je zamijavkal in Janezek se je odločil, da gre dražit. Edini kupec je bil in ravno toliko denarja je imel, za kolikor je bila izklicana.

Strahov ni in trikrat več bo vredna graščina, če se izkaže, da jih tudi v nji ni! Tako se je junačil, ko se je prvikrat odločil za prenočevanje v graščini, ampak strah ga je bilo vendarle. Da ni imel mačka pri sebi, ne bi bil vzdržal. Napeto je čakal, kedaj se prikažejo strahovi, in zaslišal naenkrat strašno ropotanje. Janezku so se naježili lasje, maček je pa skočil s postelje in se zakadil v temo. Janezku je odleglo, ko je po cvilenju spoznal, da preganja maček miši in podgane po sobah.

Zjutraj je vse pregledal in spoznal, da ni bilo v graščini nikoli drugih strahov kakor miši in podgane. V kleti je pa prišel do starih vrat, za katere ni bilo nikjer ključa. Razbil jih je s sekiro in našel v drugi kleti cel kup cekinov. Ker je kupil graščino s strahovi vred in z vsem, kar je bilo v nji, so bili tudi cekini po vsi pravici njegova last.

Zdaj je bil Janezek zares bogat. Graščino je popravil, v mestu si je kupil palačo, imel je tovarno za čevlje in za voščila, avtomobil je imel in še aeroplan si je kupil.

Pri prvi priliki se je peljal h gospodu, ki mu je bil podaril mačka. Vprašal ga je, kako naj mu dar vrne.

Gospod je dejal: »Meni ni treba vračila, ker sva oba enako bogata. Ampak če se pri tebi oglasi kak siroten Janezek, vrni njemu, kar sem jaz kedaj tebi dal!«

Janezkov maček se je oženil in imel mlade. Bogati Janezek jih je razdajal sirotnim Janezkom, ki so se pri njem oglašali. Pri njih so imeli mački spet mlade, ki so znali govoriti in svetovati.

Tako je šlo naprej, dokler nismo tudi mi dobili pisanega in prijaznega te sorte, ki prinaša srečo. Ima široke tace, bo dobro lovil in pokazal dar govora in modrosti, kadar si sami ne bomo sveta vedeli.

Zato ga imamo tako v časti. Nič mu ne rečemo, če po zofi skače in kozelce prevrača, kar pa otrokom rečemo: Bog varuj!

Gustav Strniša:

Zarja.

*Zarja, deklica vesela
s košem rož pod nebom gre;
ob oblaček je zadela,
stresla rože na polje.*

*Vsa poljana je zardela,
cvet pri cvetu zablestel,
šuma gosta zastrmela,
in škrjanec je zapel.*

*Vstal v nebeške je višave,
prnil v zarji se je zlat:
ženin sinje je planjave
šel med žita svatovat.*

Ksaver Meško:

Minljivost.

*Po nebu mračni oblaki beže
in sonce zagrinjajo.
Čez polje beli golobi lete,
v daljavi izginjajo.
Okoli mi za njimi otožno zre:
»Tak dnevi preminjajo!«
Vse žalostno mi je srce ...*

Venceslav Winkler:

Danes bomo kresovali.

*Danes bomo kresovali,
bele ognje prižigali:
dobrim dnevom na Grmadi,
hudim uram na Pečniku,
božji slavi na Ogrniku.*

*Hude ure, črni vranci,
prihitijo kot viharji,
tiho zro jih sivi dnevi,
prazne kašče in peharji.*

*Dobri dnevi, zlati konji
prihite kot divji splav,
stresejo zlato po hišah,
razkrope se prek planjav.*

*Božja slava, zlata roža,
mirno raste čez vrvenje:
Dobre, hude ure boža,
tiho veže jih v življenje.*